

Papu, tako da se komunizam odrekne ateizma. Staljina nije ni sreo, pa se razočaran vratio, ali su ga u Pragu uhitili i zatvorili kao vatikanskoga špijuna, o čemu su odmah i novine pisale. (U arhivskoj je građi pronađeno da je vijest o njegovu uhićenju odmah poslana u Moskvu i u Beograd!) Ugledni prijatelji Slovaci uspjeli su ga izvući iz zatvora. Vratio se u Bratislavu. Prijatelji su mu pribavili lažnu putovnicu. Pronašao je vlak s povratnicima za Bruxelles i uskočio u zadnji čas. Tako je spasio glavu i ponovno bio na slobodi. Nastavio je putovanje do Pariza, a zatim u Rim. Tamo je o svom djelovanju izvijestio vrhovne crkvene poglavare. A zatim je nastavio Božje poslanje neumornog i neuhvaljivog evangelizatora globusa. Inače je bio inkardiniran (upisan kao član)

u Splitskoj nadbiskupiji, a glavno mu je sjedište bilo u Parizu, gdje sam se i osobno s njime susretao kao voditelj tamnošnje Hrvatske katoličke misije.

Ovaj prvi hrvatski prijevod priređen je na moj poticaj. Stoga me je urednik zamolio da napišem pogovor. To sam rado učinio saževši i nastavak toga izvanredno zanimljivog i plodnog života pod naslovom »Pater Poglajen — alias profesor Kolaković — apostol u najtežim vremenima XX. stoljeća« (str. 277–292).

Vladimir Horvat

Ferdinand Takáč, *Uzničke uspomene Hrvata isusovca za komunizma u Slovačkoj*, Biblioteka Svjedoci i uzori — 9, Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove — Matica slovačka–Zagreb, Zagreb, 2006, 182 str.

Autor ove potresne knjige je otac Ferdinand Takáč, slovački isusovac hrvatskoga podrijetla, rođen 1920. u mjestu Hrvatski Grob nedaleko Bratislave. U vrijeme Drugoga svjetskog rata (1941–1944) studirao je kao stipendist na Pravnome fakultetu u Zagrebu. Zbog majčine smrti i ratnih neprilika vratio se

u Slovačku ne dovršivši studij, te je radio kao novinar kršćanske usmjerbe u listu novoosnovane Demokratske stranke »Glas«. Nakon boljševičkoga prevrata godine 1948. kao dopisnik spomenutoga lista dobio je otkaz. Za blagdan sv. Ignacija te godine, kao zreli dvadesetosmogodišnji muškarac koji je o toj namjeri već nekoliko godina razmišljao, stupio je u novicijat Družbe Isusove. U poznatoj Barbarskoj noći s 13. na 14. travnja 1950. zajedno sa svojom redovničkom subraćom, a dijeleći sudbinu i ostalih redovnica i redovnika u tadašnjoj Čehoslovačkoj, odveden je u koncentracijski logor i određen za građevinske poslove na brani kod Púchova. Unatoč teškom radu uspio je potajno završiti filozofsko–teološke studije, a za svećenika ga je 1955. zareadio također isusovac Ján Korec, tada tajni biskup, a sada kardinal. O njegovu ređenju apsolutno ništa nisu znali ni njegovi najbliži: otac, sestra i dva brata!

Samo šest mjeseci nakon ređenja bio je uhapšen, te sljedeće godine nakon groznih saslušanja, na iskonstruiranom procesu, osuđen na osam godina zatvora! Nakon amnestije godine 1960. o. Takáč je radio kao pomoćni radnik na popravcima kućnih dizala, izučivši pritom i zanat servisera dizala. Nakon »Pražskog proljeća« bio je zaposlen u listu »Katoličke novine«, ali je već 1. svibnja 1970. zbog »normalizacije odnosa« morao napustiti uredništvo. Od tada se bavio redovitim svećeničkim poslovima, osobito vođenjem duhovnih vježbi te prevodenjem mnogih knjiga vjerskoga sadržaja s hrvatskoga na slovački jezik. Hrvatskoj kulturnoj javnosti Ferdinand Takáč poznat je kao autor prvoga standardnog *Hrvatsko–slovačkog rječnika* (Školska knjiga, 2000) te djela *Rječnik sela Hrvatski Grob* (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2004). Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu dodijelio mu je naslov počasnoga doktora godine 2002.

Pater Takáč je svoja potresna svjedočanstva, protkana zapažanjima rafinirana duha odgojena u školi isusovačke du-

hovnosti, s osjetnim reliktom svoje hrvatske tankočutnosti, kadšto i »zadrto-sti«, zbio u sedamnaest poglavlja. Zanimljivo je da u svoja sjećanja uvlači i refleksije o sadašnjemu trenutku. Sve započinje stavljanjem lisičina na njegove ruke u »ime Republike«. Doživljava ih kao nagradu za najljepši dar na svijetu, tj. svoje svećeničko ređenje (Str. 17). Svoj će boravak u istražnom zatvoru i kasnije na prisilnom radu shvatiti kao svećeničko služenje braći koja pate baš kao i on! Osuda će se temeljiti samo na jednoj jedinog činjenici koja je imala karakter krivičnoga djela: bio je isusovac, a kao takav »neprijatelj narodnodemokratskog uređenja!« »Optužba je strašno zvučala. Nazvali su nas najvećim zločincima koji ruše narodnodemokratski sistem građen krvlju naših ljudi.« (Str. 88) »Takáču, kada bi moj vlastiti brat bio isusovac, želio bih da sjedi na toj istoj dasci u kutu na kojoj vi sjedite!« govorio mu je istražitelj tijekom saslušanja. Imajući pred očima ovu činjenicu, bilo bi bolje da je i ovo hrvatsko izdanje zadržalo slovački naslov koji u prijevodu glasi: »Ako su mene progonili, i vas će progoniti« (Iv 15, 20) Od 1950. pa do 1963. godine trideset i dvojica članova Slovačke provincije Družbe Isusove bili su osuđeni na ukupno stotinu osamdeset i jednu godinu zatvora! (Usp. str. 175–176)

Groznija od svega bila su ispitivanja zbog kojih su bezbrojni zatvorenici doživljavali duševni krah. U poredbi sa saslušanjima, pogubljenja su se mnogima činila pravim rješenjem! Ogavni su došnici zagorčavali život jadtim uznici-ma. »Zlo postoji. Bez sumnje. U različitim oblicima. Postoji, međutim, jedna vrsta zla koju ljudski razum nije kadar zamisliti i shvatiti i pred kojim ostajemo užasnuti kao pred nečime što izmiče normalnomu ljudskom shvaćanju. Postoji zlo čiji korijeni nisu na našoj zemlji. Pred njim se osjećaš malen i jadan. Postoji zlo čiji su korijeni u paklu; njime u većoj ili manjoj mjeri upravlja sam Nečastivi.« (Str. 40) U tim se okolnostima

nije moglo pouzdavati u vlastite sile, pa heroja nije bilo, za što pak Takáč ima razumijevanja. Tu je pomagalo samo pouzdanje u Božju snagu! Na jednome mjestu pisac postavlja pitanje o tome kako je komunističkomu režimu pošlo za rukom u tako kratkom razdoblju proizvesti toliko ljudi koji su na taj način mučili ljude! (Usp. str. 49) I danas se Takáču pojavljuje na ustima bolno pitanje pomiješano s nevjericom: »Čudim se što današnja mladež ne pokazuje zanimanje za one stvari. Je li zbog hedonizma ili je što drugo u pitanju. Ipak su njihovi očevi patili. Jesu li to bili seljaci koji su imali dvije krave u staji i mukotrpno radili da prehrane 4–5 usta, a bili bi proglašeni kulacima. Ili možda intelektualci koji su trebali biti temelj gospodarstva i kulture, ili svećenici koji su bili najomraženiji. Posebice katolički svećenici. *En bloc!*« (Str. 88–89) Poput mnogih, i pater Takáč se prevario u nadi da će jednom sve izići na vidjelo, te da će dotični za svoja djela morati odgovarati: »Stvarnost je danas drukčija. Već deset godina unatrag upravo ti ljudi zauzimaju najbolje položaje u novim, demokratskim odnosima. Pri tome ne mislim na pripadnike službe državne sigurnosti, nego na komuniste koje su nekada nazivali kadrovima. Dobro pogledajte tko danas vlada! Počevši od predsjednika, preko lidera velike stranke, do 'zidara' Janka. Bilo bi zanimljivo objaviti popis vodećih političkih djelatnika, na jednoj strani komunisti, na drugoj strani onih koji nisu bili u stranci, od razdoblja baršunaste revolucije do danas.« (Str. 50)

Pater Takáč je boravak u zatvoru držao prigodom za svećeničko služenje ljudima i pružanje vlastitoga svjedočanstva za Krista. U zatvoru — pa i u onomu najomraženijem u Valdicama — služila se sv. Misa, a hostije su išle od zatvorenika do zatvorenika u papirićima za cigarete! (Usp. str. 125) Mnogim je zatvorenicima uspio ukazati na smisao i tako pomoći da izdrže. Nerijetko im je rješavao bračne i druge probleme. I sam je duhovno dozri-

jevaio, postajao poniznijim. Naučio je prepoznavati zrnca dobrote i među onima koji nisu bili vjernici. Osobito je postajao zahvalan za svaki znak topline i potpore: svojega brata i redovničke susedice, neke medicinske sestre koja je diskretno svratila pogled prema zidu kad je bio na zdravstvenom pregledu, djevojčice Marienke, koju je nekoć kao prijatelj obitelji njihao na koljenima, a koja je oboljela od leukemije te je zajedno s majkom prikazivala svoje patnje za svećenike u tamnicama! Kasnije je pater Ferdinand saznao da su posljednje riječi njegove ljubimice bile: »Pomolimo se majčice za našega Fejka (Ferka).« (str. 117)

Sve u svemu, riječ je o potresnom svjedočanstvu jednoga svećenika koji je imao najuzvišenije ideale svojega poziva, svjedočanstvu o jednome vremenu čije silnice još i danas, doduše na perfidniji način, zatorno djeluju, tako da ih obični ljudi — premda i danas žrtve — ni ne zamjećuju! Kao i mnoge, tako i Takáča to strašno boli: »Tužan sam pri pogledu na današnji naraštaj kojega krase tvrdoglavost, nepoštovanje kršćanskih vrijednosti u javnom životu, koji nas, unatoč nedjeljnim odlascima u crkvu, razočarava u presudnim trenucima našega slobodnog života, i zbog nepoznavanja osnovnih stvari iz vjerskog života bira demagoge, bivše komuniste, moćne ljude iz medija. I, iskreno rečeno — u parlament bira ljude koji su u proturječnosti s moralnim i etičkim vrijednostima Katoličke crkve. Zbog toga se osjećam loše.« (Str. 97)

Ivan Šestak

Antun Puntigam, *Petar Barbarić uzor–mladić*, Glas Koncila, Zagreb, 2006, 212 str.

1939. g. u Nadbiskupskom ordinarijatu u Sarajevu započeo je informativni biskupijski postupak za proglašenje blaženim Petra Barbarića, travničkog sjeme-

ništarca uzorna života, rodom iz Hercegovine iz Klobuka, koji je umro na glasu svetosti u Travniku 1897. g. U dvadeset i trećoj godini života. Proces je na biskupijskoj razini dovršen 1943 i nakon što su dokumenti preneseni u Rim, ondje je dalje nastavljen i polagano se privodi svome dovršetku.

Jedan od doprinosa za pripremu beatifikacije sluga Božjega Petra Barbarića jest i ponovno objavljivanje njegova prvog životopisa iz 1900. godine. Riječ je o pretisku koji je objavljen u mjesecu prosincu 2006. godine. Napisao ga je svega tri godine nakon Petrove smrti travnički isusovac austrijskoga podrijetla o. Antun Puntigam koji je bio profesor i odgojitelj Petru Barbariću posljednje tri godine njegova života. Dobro ga je poznao i bio je potpuno uvjeren u njegovu svetost, te je već za vrijeme Petrova života skupljao podatke o njegovim svetačkim vrlinama.

Ova je biografija prvi cjeloviti pisani dokument o svetosti Petra Barbarića. Njegovo objavljivanje 1900. g. otkrilo je Petra i njegovu duhovnu veličinu ne samo hrvatskim vjernicima u Petrovoj domovini nego i mnogima u europskim zemljama. Naime biografija je ubrzo nakon izlaska na hrvatskom jeziku bila prevedena najprije na njemački (doživjela je čak dva izdanja), potom na talijanski, slovenski, mađarski, češki.

Ovaj prvi njegov životopis ponovno je sada objavljen na hrvatskom jeziku kao reprint izdanje. Netko može pitati: Zašto reprint izdanje? Odgovor je veoma jednostavan: o Petru Barbariću imamo već nekoliko biografija koje su o njemu napisane kasnije, ali sve se temelje upravo na ovoj prvoj, jer ju je pisao očevic, neposredni svjedok Petrova života, njegove svetosti i njegovih vrlina. On je Petra pratio u usponu prema svetosti sve do prijelaza u Vječnost. I zato ova knjiga ima prvotnu i neizostavnu vrijednost za upoznavanje života sluga Božjega i njegove svetosti. Ova nam biografija opisuje mladića koji je rođen na hercegovač-